

Ömərlə bir qutu macəra

İbn Batuta

Ayşegül Sözen Dağ

Gəncliyə Yardım
Fondu

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA
TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI

Bu kitab, Türkiyə Cümhuriyyəti Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi Türkiyə-nin Xaricdə Yaşayan Türkler və Əqrəba İcmalar İdarəsi (YTB) və Gəncliyə Yardım Fonduunun (GYF) iş birliyi ilə həyata keçirilən "Hər Uşaq Bir Çinardır" layihəsi çərçivəsində hazırlanmışdır.

Kitabın Orjinal Adı:
İbni Batuta

Müəlliflər:
Bətülənur Aybegüm Taslı & Aysegül Sözen Dağ & Dilara Sevgili

Azərbaycanda Nəşrə Hazırlayan:
Dr. Abbas Qurbanov

Anadolu Türkçəsindən Azərbaycan Türkçəsinə uyğunlaşdırınan:
Mehriban Əbdürəhimova

Redaktor:
Əziz Sultan

Rəssam:
Thukaa Kebriteh

Dizayner:
Ali Kocabiyik
Nicat Qaribov

**Bu kitabın ilk nəşri Koşif Çocuk Yayıncıları
tərəfindən həyata keçirilmişdir:**

**Kitabın səslənmiş versiyasını www.usaqkitabi.az
saytından dinləyə bilərsiniz.**

Bakı-2022; İpəkyolu Nəşriyyatı: 324-075
ISBN: 978-605-80184-4-0

Bakı Şəhəri Sabail Rayonu
Cəfərov Qardaşları, 16
Tel: (+994 12) 492 14 38
Mobil: (+994 51) 412 22 82
Web sayt: www.ipekyolunesriyyati.az
Elektron poçt: ipekyolunesriyyati@gmail.com

HÖRMƏTLİ OXUCU

“Rəhbər Elm Adamları” silsilə kitabları, etdiyi ixtiralarla və ya kaşflərə verdiyi dəstəklə elm tarixinə işiq tutan alımlarımızı tanıtmaq məqsədilə hazırlanmışdır.

Alımların, ixtiraların və texnoloji inkişaf mərhələsinin usaqlar, yeniyetmələr və gənclər üzərində daim müsbət təsiri olmuşdur. Bu səbəblə də alımlarımızın həyatlarını macəralı bir həyatın içində göstərməyə çalışdıq.

Hekayənin qəhrəmanı Ömər, babasının evinin çardağında tapıldığı sırlı qutunu açaraq oradan çıxan xəritədəki ulduza toxunur. Qutunun macərası ilə keçmişə səyahət edən Ömər, o anda ən parlaq ulduzun olduğunu yerə gedir.

Həmin bölgədə yaşamış və bütün dünyada kəşfləri ilə məşhur olmuş alimin tədqiqat mühitində qonaq olur. Ömər onu qonaq edən alimin kəşfləri və elm dünyasına qazandırdıqlarını yaxından tanımaq imkanı əldə edir.

Macəra ilə dolu bu sırlı səyahətində qəhrəmanımız çox əhəmiyyətli məlumatlar öyrənərək evə qayıdır və özünü çox xoşbəxt hiss edir.

Məqsədimiz elm tariximizdə zəhməti olan böyük insanları bütün dünyaya və gələcək nəsillərə tanıtmaq, yaxşı işlər görən insanları daim yaşatmaqdır.

Yaxşı oxuyan, oxuduqca fəallaşan, bəşəriyyətin xeyirli və məziyyətli gələcəyi üçün elmi tədqiqatla məşğul olan və elm həvəskarı gənclər olmağınız təmən-nası ilə.

XOŞ MÜTALİƏLƏR.

Yay tətili yarıya çatmışdı. Hər il yayda bir həftəliyə də olsa babamı da götürüb tətilə getmək bizim üçün artıq bir ənənə olmuşdu. Bizim ailəmizdə hamı səyahəti çox sevdiyi üçün əksər hallarda tətilimiz bölgə turu şəklində olurdu. Xüsusi avtomobilimizlə çıxdığımız səyahət vaxtı yoluştı tarixi şəhərlərə gedir, mümkün mərtəbə çox yerdə olmaq istəyirdik. İlk dəfə getdiyim bir şəhərin tarixi quruluşunu, qədim vaxtlarda burada hansı mədəniyyətlərin olduğunu, mətbəxini və iqlim şərtlərini öyrənmək çox zövqlü bir işdi. **ÇOX OXUYAN ÇOX BİLƏR, YOXSA ÇOX GƏZƏN?** – sualının cavabını tapan varmı, sözün düzü, bilmirəm.

Babam bir gün, “**SƏYAHƏT ETMƏK DƏ OXUMAĞIN BİR ŞƏKLİDİR. TƏBİƏTİ, İNSANI, MƏDƏNİYYƏTİ, HƏTTƏ BÖLGƏLƏRDƏKİ LƏZ-**

ZƏTLİ YEMƏKLƏRİN QOXUSUNU DA OXUYURUQ. YOL BOYU GÖRDÜYÜMÜZ HƏR YENİ ŞƏHƏR BİR KİTABI SƏHİFƏLƏMƏK KİMİDİR. SƏYAHƏT ETMƏK YER ÜZÜ KİTABININ RƏNGBƏRƏNG SƏHİFƏLƏRİNİ OXUMAQDIR”, – demişdi. Beləliklə, səyahət ilə mütaliə arasındakı əlaqəni az da olsa zehnimdə qura bilmışdım.

Səyahətə çıxmamışdan əvvəl evdə yaşanan qaçaqqaç və yola hazırlaşmağı çox sevirəm. Yeni şəhərlər görəcək olmağın sevinci ilə əşyalarımı bir də gözdən keçirdim. Anam hamımız üçün ayrıca çanta hazırlamışdı. **MƏN İŞƏ ÇARDAQDAN GÖTÜRDÜYÜM ULDUZLU QUTUNU YANIMDAN AYIRMIRDIM.**

Anamın və atamın qutunu özümlə götürməyimə etiraz edəcəklərindən qorxduğum üçün bu problemi babamla həll etməyə qərar verdim.

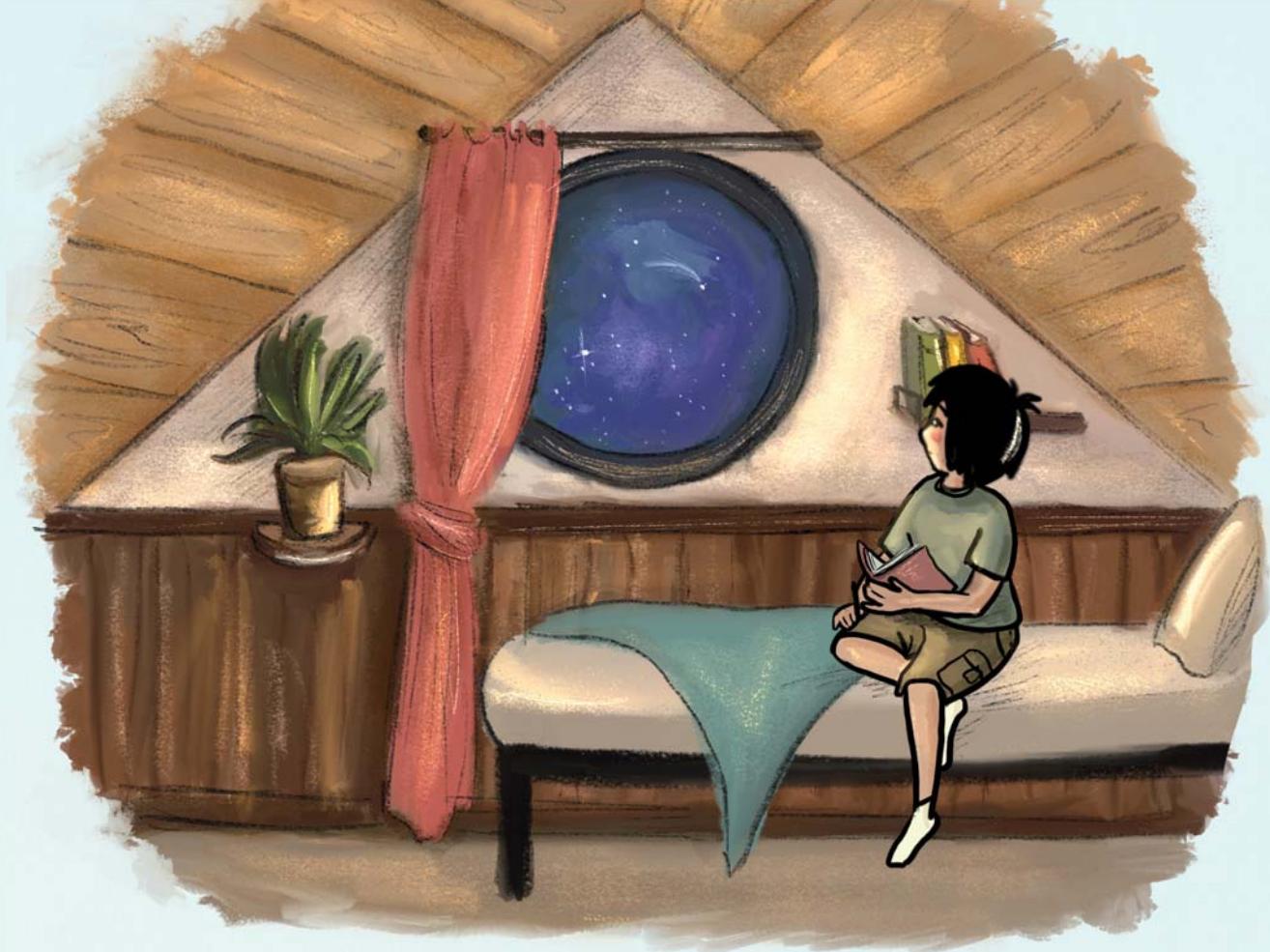
Babam hər halda valideynlərimi bu məsələdə razi salmışdı. Çünkü heç kim bu barədə heç nə demədi. Səyahət müddətində oxuyacağım bir neçə kitabı, fotoaparatımı, səyahət gündəliyimi və qələmlərimi çantama yerləşdirdim. Ar-

tıq özümü həqiqi bir səyyah kimi hiss edirdim.

Yola çıxdığımız ilk günün axşamında Muğla tərəfdəki meşəlik ərazidə gecələməyə qərar verdik. **AĞACLARIN ARASINDA TAXTADAN HAZIRLANMIŞ BİR EVƏ YAXINLAŞDIQ.** Atam bu kimi işlərdə çox yaxşıdır. Aylar əvvəl səyahət planını hazırlamışdı və harada gecələyəcəyimizi də əvvəldən bilirdi. Tətil qəsəbəsindəki bu evi mənim üçün xüsusi edən isə damında kiçik bir

mansardının olması idi.

Cırcıramaların gecə simfoniyasının müşayiəti ilə evə girdik. Hamı özü üçün ayrılmış otağına yerləşdi. Mən mansardda qalacağımı öyrənəndə sevincimdən qıçırdıyan taxta pillələrdən iki-iki tullanaraq yuxarıya çıxdım. **ƏLİMDƏKİ QUTU-NU YAVAŞCA OTAĞIN BİR KÜNCÜNƏ QOYDUM.** Paltarımı dəyişdirmədən səyahət gündəliyimi götürdüm və yatağın üstündə bardaş qurub oturdum. Gün ərzində səyahət etdiyimiz yer-

lərin məndə yaratdığı təəssüratları daftarıma qeyd etdim, ulduzlara baxaraq ertəsi gün gəzəcəyimiz yerlər barədə fikirləşməyə başladım. Elə bu vaxt daxilimdən bir səs mənə, qutudaki ulduzlu xəritəmə baxmalı olduğumu dedi.

Səssizcə yatağımdan düşdüm. **OTAĞIN BİR KÜNCÜNDƏ OLAN ULDUZLU QUTUYA TOXUNDUM VƏ GÖZLƏMƏYƏ BAŞLADIM.**

Babamın evinin çardağında deyil, başqa bir evin mansartında olduğum üçün qorxurdum ki, birdən qutu açılmaz. Bu sırlı qutunu özümlə götürərək yoxsa səhv etdim?

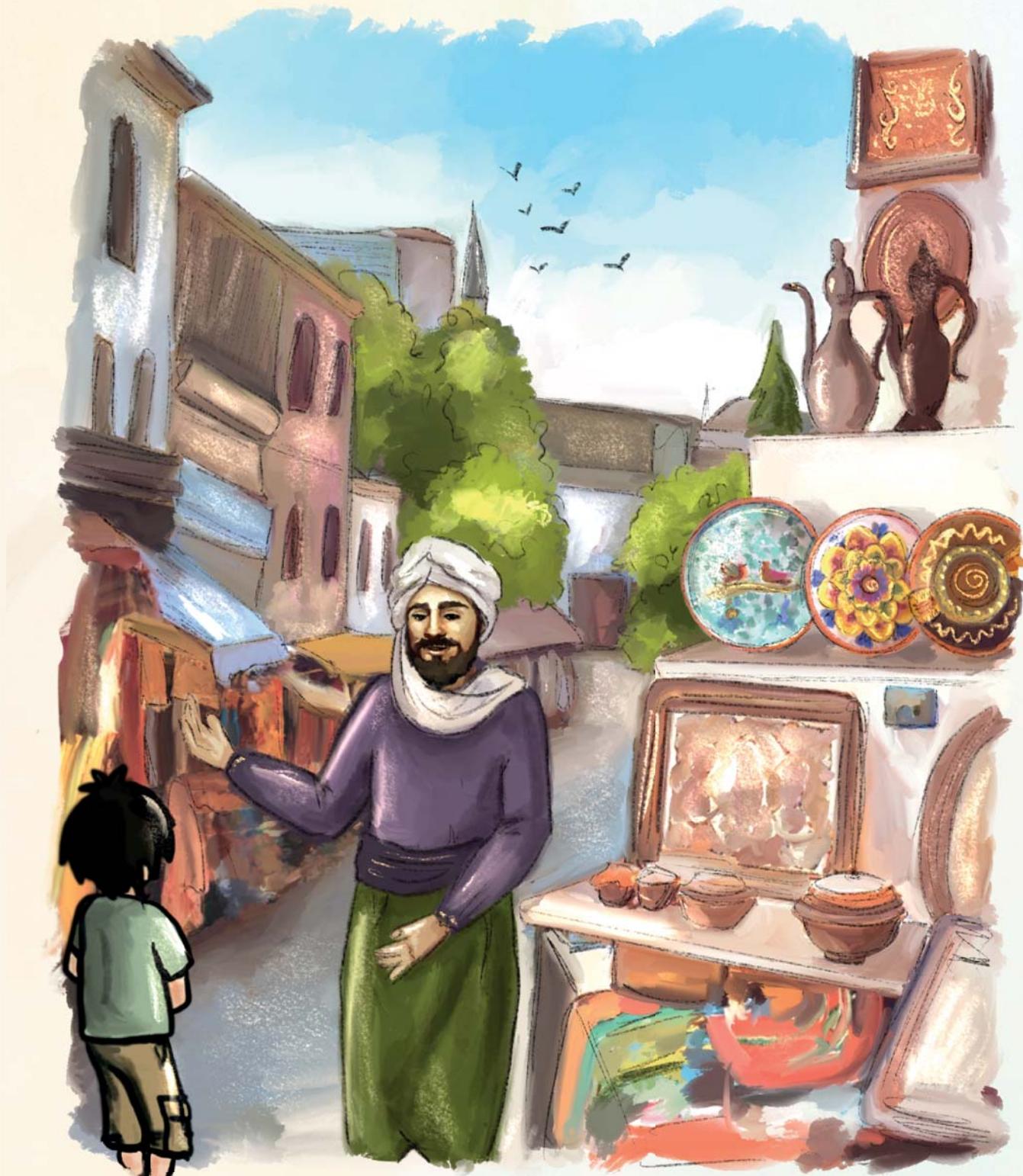
Əgər qapaq açılmasa, yeddi gün boyunca fikrim qutunun yanında qalacaqdı. Ümidim azalmağa başlamışdı. Qutunun yanından əli boş qayıdacağımı fikirləşərək yatmağa hazırlaşdım. Birdən qeyri-müəyyən bir “**TIQ**” səsi eşidildi. Sürətlə geri çevriləndə qutunun qapağının açıldığını gördüm. Məhz həmin vaxt ən xoşbəxt insan mən idim. Qarşıma sərilən xəritədəki ulduzun parıltısı otağın qaranlığını bir anda yox etmişdi. Afrikanın şimal qərbində parıldayan ulduza toxundum və gözlərimi yumdum.

Gözlərimi açanda satıcıların müxtəlif məhsullar satdığı köhnə bir bazarın girişindəydim. Tağlı quruluşu olan, yan-yan düzülmüş mağazalar, qarşılarda rəngbərəng bəzəkli qablar və ipək parçalar vardı. Təəccübətətrafıma baxarkən uzun boylu, orta yaşı bir kişi mənə yaxınlaşdı. Mən ona heç nə deməmiş o: **XOŞ GƏLDİN, KİÇİK SƏYYAH, MƏN DƏ SƏNİ GÖZLƏYİRDİM, SƏN ÖMƏR OLMALISAN,** – dedi.

Budur, yeni bir macəraya başlayırdım. Buraya gələcəyimi, onunla tanış olacağımı əvvəldən bilməyi bir az qəribə, amma xoş bir hiss idi. Mənə “səyyah” deyə müraciət etmişdi. Görəsən, bu nə deməkdir?

Həmin anda özümü çox dəyərli və yolu gözlənən bir nəfər kimi hiss etməyə başlamışdım. Tanış olmaq üçün əlimi uzadım və dedim:

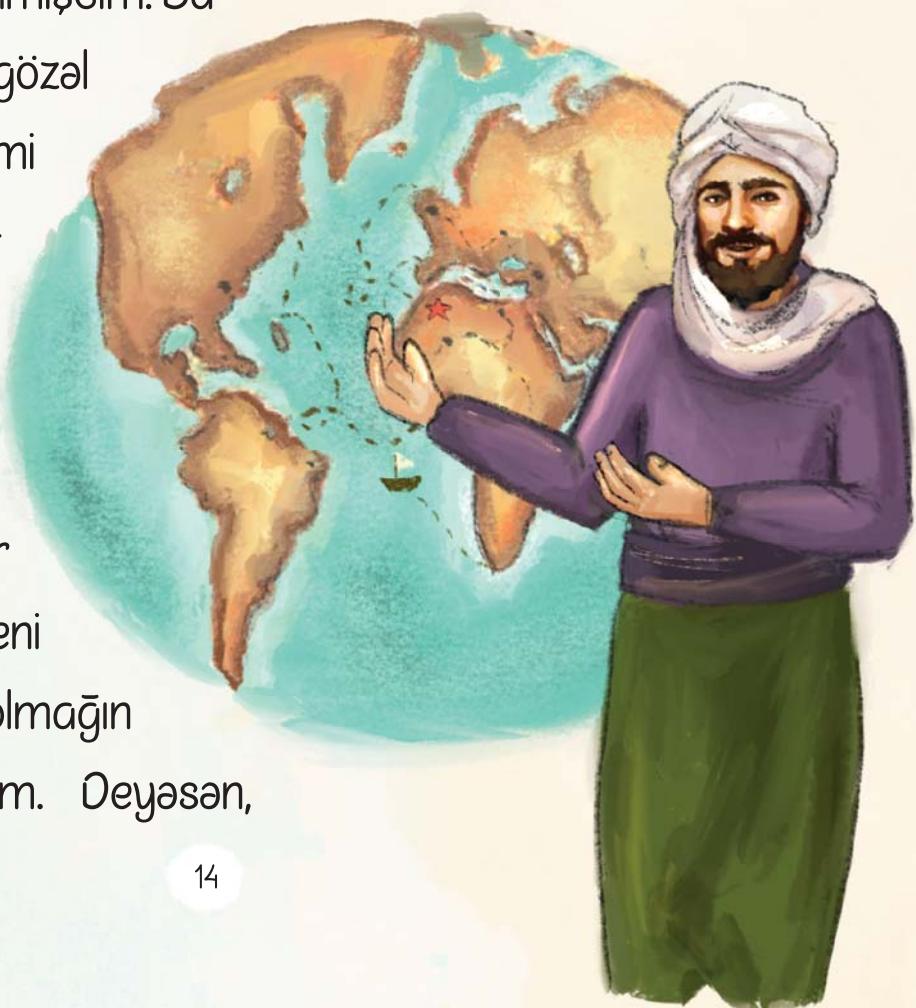
- XOŞ GÖRDÜK. BƏLİ, MƏNİM ADIM ÖMƏRDİR. Tədqiqatlara həvəsim olduğu üçün zaman səyahəti məni buraya gətirdi. Bəs siz kimsiniz və bura haradır? Bir az əvvəl mənə səyyah

dediniz, səyyah nə deməkdir?

- Səyyah müxtəlif yerləri gəzib, görən, səyahət edən deməkdir. **MƏNİM ADIM İBN BATUTADIR.** İndi mənim doğulub boy-a-başa çatdığını **MƏRAKEŞDƏYİK**. İstəyirsinə həm yerişək, həm də söhbət edək. Dəvəmi bazarın çıxışında bağlamışam. Birlikdə Mərakeşdə bir az dolaşmağa nə deyirsən, Ömrə?

Çox həyacanlanmışdım. Başımı yellayarak bu gözəl təklifi qəbul etdiyimi bildirdim. Sevincdən sanki dilim tutulmuşdu. Həm yeni bir alımlə tanış olacağım üçün fəxr edirdim, həm də yeni bir ölkəni görəcək olmağın qırurunu yaşayırdım. Deyəsən,

İBN BATUTA BU SƏYAHƏTLƏRİ MÜDDƏTİNDƏ ƏLDƏ ETDİYİ MÜŞAHİDƏLƏRİ VƏ XATIRƏLƏRİNİ “RİHLƏTÜL-İBNI-BATUTA” ADLI ƏSƏRDƏ TOPLAMIŞDIR. DÖVRÜMÜZDƏ MÜXTƏLİF DİLLƏRDƏ TƏRCUMƏ OLUNAN BU ƏSƏR DÜNYA TARİXİNİN ƏN ƏHƏMIYYƏTLİ SƏYAHƏTNAMƏLƏRİNDƏN BİRİ KİMİ MƏŞHURDUR VƏ ÇOX SAYDA TARİXİ TƏDQİQATIN MƏNBƏYİ OLMUŞDUR.

bu yeddi günlük tətil mənim üçün olduqca məhsuldar bir səyahət olacaqdı. İbn Batuta ilə yanaşı ağır-ağır yeriməyə başladığ.

İbn Batuta böyük bir parça mağazasının qarşısında dayanıb parçalara baxarkən danışmağa davam etdi.

- 1304-cü ildə Mərakesin Tanca şəhərində dünyaya gəmişəm. Kiçik yaşimdə təhsilə başladım və əsas dini biliklər istiqamətində özümü inkişaf etdirdim. İslam dininin məzhəblərindən biri olan Maliki məzhəbi barədə ətraflı araşdırımlar edərək fiqh alimi oldum. Bir çox şəhərdə Qazi vəzifəsini icra etdim. Amma ən xoşlandığım iş səyahət etməkdir. Qərb ölkələrinin məşhur səyyahı Marko Polonu eşitmisin, hər halda. Ondan daha çox səyahət etdiyimi desəm mübaliğə etmərəm. İyirmi doqquz il boyunca qırx dörd ölkədə və say-

sız şəhərdə olmuşam. Ardıcıl etdiyim səyahətləri başa vurub buraya qayıtdıqdan sonra “**RİHLƏTÜL-İBNİ-BATUTA**”, yəni sənin başa düşəcəyin ifadə ilə “**İBN BATUTANIN SƏYAHƏTLƏRİ**” adlı səyahətnamə yazmışam. Bu kitabda gəzib gördüyüüm ölkələrin və şəhərlərin mədəniyyət həyatlarını və həmin şəhərlərə aid müşahidələrimi yazmışam. Əslində bu əsərim bir səyahət atlasıdır. Gəzdiyim bölgələrin iqlim şərtlərindən matbəx mədəniyyətinə qədər bir çox məlumatı bu əsərimdə yazmışam. İnsanlar və təbiat üzərində tədqiqatlar aparmışam. Gəzdiyim yerlərdəki bütün müşahidələrimi qeyd etmişəm. Əslində bu əsər yaşadığım dövrün mədəniyyətlərini əks etdirən bir mənbədir.

İbn Batuta danışdıqca özümü əsl səyyah kimi hiss etməyə başlamışdım. Günlərlə ona qulaq asa bilərdim. Amma məni düşündürən bir mövzu vardi. İndiyə qədər görüşdüyüm alımların ixtiraları vardi. Görəsən, İbn Batuta da nəsə ixtira edibmi? Beynimə yiğilmiş sualları dalbadal verməyə başladım.

**- DEYİN GÖRƏK RƏHBƏR ELM ADAMI KİMİ SİZ NƏ ETMİSİNİZ,
YƏNI BİR İXTİRANIZ VARMI? SƏYAHƏTƏ MARAĞINIZ NƏ VAXT VƏ**

NECƏ BAŞLADI?

- Oğlum, səyyahlar yer üzünün ixtiraçılarıdır. Yəni biz də adımızı dünyaya belə eşitdiririk. Bизdən sonra gələn nəsillər yazdığınız kitablarla yaşadığınız dövrdəki mədəniyyətlər barədə məlumat əldə edirlər. İkinci sualının cavabını heç mən özüm də dəqiq bilmirəm. Səyahətə olan marağım daxilimdə gizli şəkildə var imiş. Bunu ilk dəfə Mərakesdən çıxanda başa düşdüm. İyirmi iki yaşimdə ikən Həccə getməyi qərara aldım.
HİCAZ BÖLGƏSİNƏ DOĞRU YOLA DÜŞDÜM. TUNİS, İSKƏNDƏRİYYƏ,

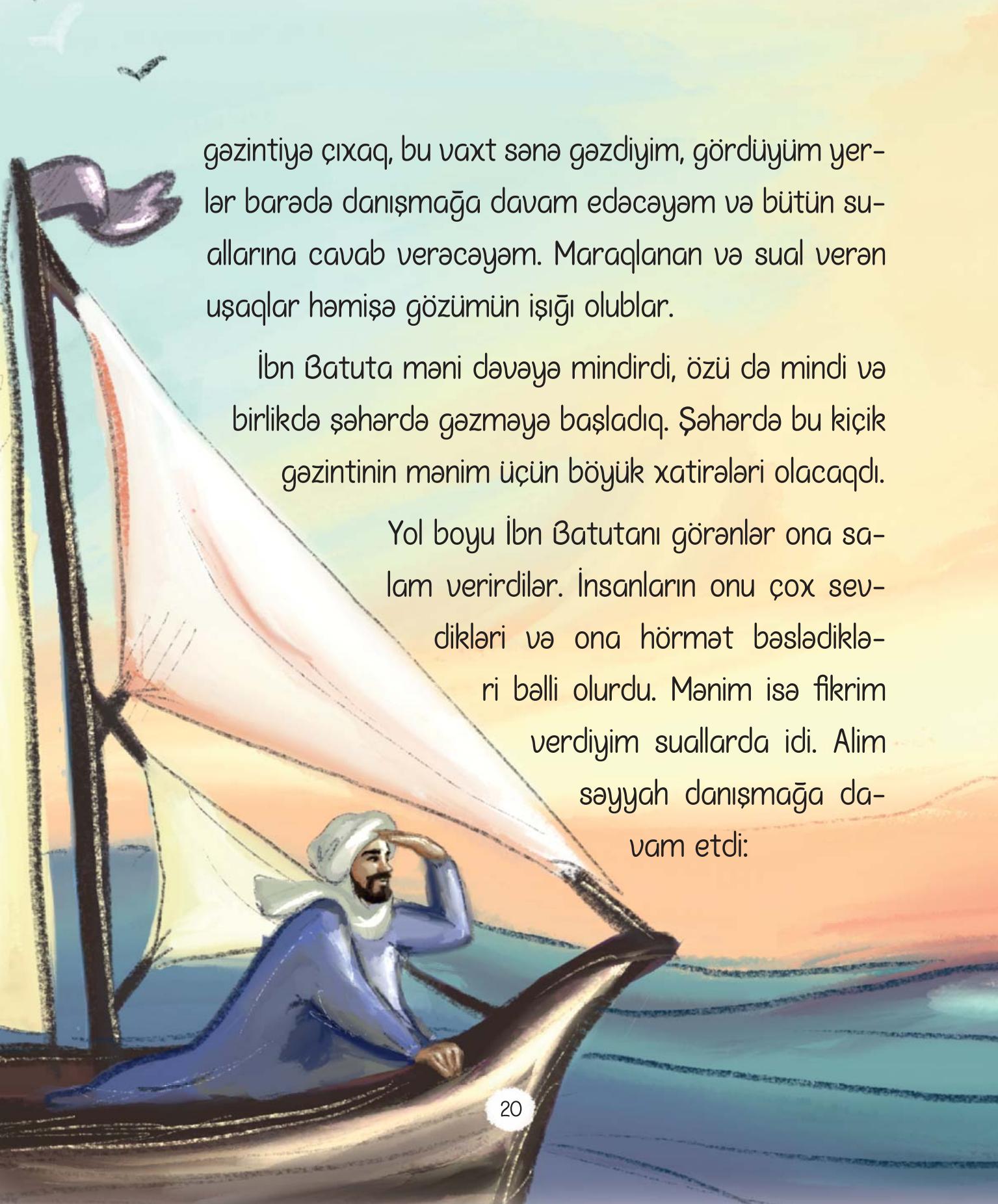
ŞAM VƏ QÜDS ŞƏHƏRLƏRİNДƏN KEÇƏRƏK MƏKKƏYƏ ÇATDIM.

Təqribən il yarım davam edən bu yolçuluq mənə səyahətin gözəlliklərini və incəliklərini öyrətdi. Sözün düzü, ölkəm-dən çıxarkən başqa ölkələri gəzəcəyimi, illərlə buraya qayıtmayacağımı heç fikirləşməmişdim. Səyahətim müddətində yolumun üstündəki şəhərlərdə olan mədrəsələri, məscidləri, elm mərkəzlərini, vəqfları və məşhur memarlıq əsərlərini zi-yarat etmişəm. Şəhərin əhəmiyyətli şəxsləri ilə tanış olmuşam. Qaldığım karvansaralarda özümə dostlar tapmışam. İnsanların qarşısında çıxışlar edib onlarla söhbət etmişəm. Mənə çox dəyər verirdilər. Mənə o qədər çox iltifat edirdilər ki, artıq səyahətə çıxməq mənim ən çox həzz alduğım məş-ğuliyat olmuşdu. Həmin mədəniyyətləri yaxından tanımaq imkanı əldə etmişəm.

- BU SƏYAHƏTLƏRİNİZ ÜÇÜN BİR PLANINIZ VAR İDİ, RƏHBƏ-RİNİZ VAR İDİ? MƏKKƏDƏN SONRA HANSI BÖLGƏLƏRƏ GETDİNİZ? ƏN ÇOX HANSI NƏQLİYYAT VASİTƏSİNДƏN İSTİFADƏ EDİRDİNİZ?

- Deyəsən, bazarı əməlli-başlı dolaşdıq. İndi birlikdə şəhəri

gəzintiyə çıxaq, bu vaxt sənə gəzdiyim, gördüyüüm yerlər barədə danışmağa davam edəcəyəm və bütün suallarına cavab verəcəyəm. Maraqlanan və sual verən uşaqlar həmişə gözümüzün işığı olublar.

İbn Əbatuta məni dəvəyə mindirdi, özü də mindi və birlikdə şəhərdə gəzməyə başladıq. Şəhərdə bu kiçik gəzintinin mənim üçün böyük xatirələri olacaqdı.

Yol boyu İbn Əbatutani görənlər ona salam verirdilər. İnsanların onu çox sevdikləri və ona hörmət bəslədikləri bəlli olurdu. Mənim isə fikrim verdiyim suallarda idi. Alim səyyah danışmağa davam etdi:

- Səyahətimi bəzən at, bəzən dəvə, bəzən də gəmi ilə edirdim. İlk əvvəl ayaqlarım məni haraya aparsa, oraya gedirdim. Amma sonra fikirləşdim ki, başqa bölgələri, kitabları və dənizləri də görməliyəm. Məkkədən İraqa getdim, həmin ərazilədə olan şəhərləri dolasıldıqdan sonra Hindistanı və Çini görmək məqsədi ilə yola davam etdim. Gəmi ilə Qırmızı dənizə çıxdım. Bu, mənim üçün olduqca çətin bir səyahət idi. Dənizin ortasında böyük bir firtinaya yaxalandıq və nəhayət, Yəmən limanına çatdıq. Oeyəsən, istiqamətimi dəyişdirməliydim. Ədən körfəzində bir az dincəldikdən sonra Şərqi Afrika sahillərini əhatə edən uzun dəniz səyahətinə çıxdım. Afrika ölkələrini gəzmək çox gözəl təcrübədir. Bundan sonra Hindistana və Çinə getdim. Hindistanda iki il, Çində iki il yarım qazılıq etdim.

Ibn Əbatuta danışır, mən qulaq asırdım. Gəzdiyi yerlər

İBN BATUTANIN ÖMRÜ BOYU AT BELİNDE VƏ YA
YERİYƏRƏK QƏT ETDİYİ MƏSAFƏNİN 73 MİL
OLDUĞU, BU RƏQƏMIN MƏŞHUR İTALYAN SƏYYAH
MARKO POLONUN QƏT ETDİYİ MƏSAFƏDƏN ÇOX
OLDUĞU BİLDİRİLİR.

barədə şəxsən onun
özündən məlumat al-
maq elə gözəl bir his-
dir ki, kaş səyahət
gündəliyim yanımda

olsaydı və eşitdiklərimi qeyd etsəydim
deyə fikirləşdim. Danışdıqlarını yadımda
saxlamaq üçün tez-tez təkrar edirdim.

Görəsən, bu böyük səyyah minlərlə ki-
lometr yol qət edərkən Türkiyəyə də

İBN BATUTA BURSADA ORXAN
BƏYLƏ GÖRÜŞÜB VƏ KİTABINDA
ONUN BARƏSİNDE, "TÜRKMƏN
HÖKMDARLARININ ƏN ULUSU..." -
YAZIB.

BİZANS DÖVRÜNDƏKİ
İSTANBULDA DA OLAN İBN BATUTA,
SƏYAHƏTNAMƏSİNDE BU ŞƏHƏRİN
GÜNDƏLİK HƏYATI BARƏDƏ
MƏLUMAT YAZIB.

gedib? Maraqla İbn Ətutadan soruşdum:

- Yolunuz başqa hara düşdü? Sadəcə Afrika və ərəb ölkələrini gəzdiniz?
- İyirmi doqquz il davam edən səyahətimi bir neçə hissədə dəyərləndirirəm. Afrika və ərəb ölkələrindəki səyahətim başa çatdıqdan sonra sənin doğulub boy-a-başa çatdığını yerə, yəni Anadoluya getməyi planlaşdırırdım. Qüds səyahətimdən

sonra da Cenova gəmisinə mindim və Alanya limanına getdim. 1332-ci ildə çıxdığım Anadolu səyahətim barədə kitabımda ətraflı məlumat vermişəm. Bir-birindən gözəl şəhərlərinə aşiq olduğum Anadoluda türk dilini öyrəndim. Osmanlı və Elxanilər kimi o dövrün dövlətləri və bəylilikləri barədə toplaşdığını məlumatları kitabımda qeyd etdim. Əxilik və Anadolu Qələndəri dərvişliyi barədə məlumat əldə etdim. Mövlananın yaşadığı mühitdəki mənəvi iqlimə şahidlik etdim. Bu cənnət ölkədə uzun müddət gəzdim.

- XAHİŞ EDİRƏM HƏYƏCANIMI BAĞIŞLAYIN. TÜRKİYƏDƏ HANSI ŞƏHƏRLƏRİ GƏZDİNİZ, BİR NEÇƏSİNİ DEYƏ BİLƏRSİNİZ?

- Ah oğlum, necə də gözəl günlər idi. Aralıq dənizindən başladığım ölkə səfərində Antalya, İsparta, Dənizli, Muğla, Millas, Konya, Ərzurum, İzmir, Manisa, Bursa, Geyve, Göynük, Bolu və Kastamonu üzərindən Sinopa da getdim. Hətta Anadolunun ləzzətli yeməklərinin reseptini də kitabımda yazdım. Gəzdiyim şəhərlərin ənənələrini, geyim tərzlərini, bayram və toy mərasimlərini heç unutmuram. Aralıq dənizi hövzəsin-

İBN BATUTANIN SƏYAHƏTNAMASI ANADOLU VƏ TÜRK TARİXİ BAXIMINDAN OLDUQCA ÖNƏMLİDİR. ÇÜNKİ ONUN SƏYAHƏTNAMASINDA ANADOLU ŞƏHƏRLƏRİ ÇOX ƏHƏMIYYƏTLİ YER TUTUR. BU SƏBƏBLƏ DƏ XIV ƏSR ANADOLUSU ÜÇÜN "RİHLƏ" ÇOX DƏYƏRLİ BİR MƏNBƏDIR.

də bitən meyvə və tərəvəzin dadi hələ də damağında qalıb. Dağlarındakı kaklikotu qoxusunu hələ də hiss edirəm.

İbn Batutanın danışdıqları qarşısında sanki məst olmuşdum. Az qala, "**BİZ DƏ İNDİ MUĞLADA TƏTİL EDİRİK**", - deyə qışqırmaq istəyirdim. Amma belə səmimi bir mühiti bu cür pozmaq düzgün olmazdı. Yavaş səslə dedim:

- Sizin gəzib gördüyüünüz şəhərlərdən biri olan Muğla bizi də bu ilki tətilimizin ilk dayanacağı oldu. Siznlə bu cür böyük bir ortaq nöqtəmizin olmağı məni çox xoşbəxt etdi. İndi özümü olduqca şanslı hiss edirəm və çox qəribə duyğular içindəyəm... Görəsən, bir gün mən də sizin kimi səyahətnamə yaza bilərəm?

Yaşadığım dövrdən əsrlər əvvəl yaşamış məşhur bir səyyah ilə birlikdə gəzərək söhbət edirdik. Çox həyacanlı anlar yaşayırdım. Bu gəzintimizin bitməyini heç istəmirdim.

İbn Əbatuta azca mənə tərəf çəvrilməyə cəhd edərək təbəssüm etdi və sualıma cavab verdi:

- Övladım, sən həm ixtiraçı, həm də səyyahsan. Bax, əslər əvvələ də səyahət edirsən. Əslində səyyah olmaq çətin deyil. Gəzdiyin, gördüğün yerlərdəki müşahidələrini gündəliyinə qeyd etsən, sən də kiçik bir səyahətnamə yazmış olarsan. Beləcə, topladığın xatirələr gələcəkdə bir çox zamana və məkana işiq tutacaqdır. Oğlum, bax burası Mərakeşin paytaxtı Rabatdır. Həmçinin dünyanın ən böyük şəhərlərindən olan Kasablanka da buradadır. Mərakeş, Atlantik okeanından Cəbəli-Tariq boğazını əhatə edərək Aralıq dənizində nəhayətlənən uzun bir sahil zolağına sahibdir. Gəl, indi düşək və nahar fasiləsi verək. Buranın yerli mətbəxinə aid yeməklərdən sənə ikram etmək mənim üçün fəxrdır.

Uzun bir şəhər gəzintisindən sonra mənə rəhbərlik etmiş

məşhur səyyah İbn Əbatuta ilə nahar edəcəyim üçün çox sevincli idim. Sözün düzü acmışdım da. Deyəsən, acdığım üçün mədəmdən gələn səsləri İbn Əbatuta da eşidərək nahar fasiliyi verdi. İkişim də dəvədən düşdük, qarşısında müxtəlif adviyyatların, meyvə və tərəvəzlərin olduğu qədim bir məkana girdik. Hər şey elə gözəl görünürdü ki, yeməklərin ətri və məkanın tarixi quruluşu məni məst etmişdi.

Dalğın-dalğın ətrafa baxarkən İbn Əbatutanın səsi ilə özümə gəldim.

- HAYDI GƏL, ƏLLƏRİMİZİ YUYAQ VƏ ÖZÜMÜZƏ DADI DAMAĞIMIZDA QALACAQ BİR ZİYAFƏT VERƏK.

İbn Əbatuta ilə Mərakeşin ən məşhur küçələrindən birindəki məkanda yemək yeyirdim və bunu səyahət gündəliyimə qeyd etmək üçün səbirsizliklə gözləyirdim. Nahar başa çatdıqdan sonra qaldığımız yerdən şəhər gəzintisinə davam etdik. Yol boyu o danışdı, mən qulaq asdım. İndi mənə ən çox maraqlı olan İbn Əbatutanın yazdığı “Rihlatül-İbni-Əbatuta” kitabı idi. Kitab barədə bir az daha məlumat almaq imkanım olsay-

•
İBN BATUTA
1369-CU İLDƏ
MƏRAKEŞDƏ
VƏFAT ETMİŞDİR.

di, yaxşı olardı, – deyə fikirləşdim və çəkinərək soruşdum:

- Kitabınız mənim üçün çox maraqlıdır. Bir az daha məlumat vera bilərsiniz?

- Kiçik səyyah, onsuz da indi oldu-

ğumuz yer mənim oxumaq və yazmaq üçün tez-tez istifadə etdiyim, kitabımın da olduğu kitabxanaya çox yaxındır. Gəl sənə səyahətnaməmi göstərim, özün səhifələ və kitabla daha yaxından tanış ol.

Qulaqlarımı inana bilmirdim. Yaşadığım dövrdə yüzlərlə dəfə nəşr edilan, bütün dünyada sevilən, oxunan və təninan bir kitabın ilk nümunəsinə əl vuracaqdım. Bu hal məni elə həyəcanlandırdı ki, az qala dəvədən yixilacaqdım. Dəvənin daha sürətli getməyini istəyircəsinə ayaqlarımı tərpətdiyimi görən İbn Batuta qılışaraq sakitcə:

- SAKIT OL, OĞLAN, AZ QALDI, BUDUR, ÇATDIQ. İNDİ DƏVƏDƏN DÜŞMƏK VAXTİDİR, - DEDİ. Dəvəni yavaşça yera çökdürdü və ikimiz də düşdük. Kitabxananın qarşısındaydım. Sürətlə içəri

girdik. İbn Əbatutanın iş otağında olmaq həyacan verici idi. Bu-dur, qarşısında, yerdəki iş masasının üstündə böyük və çoxlu səhifələri olan bir kitab vardi. İkimiz də masanın ətrafında oturduq. İbn Əbatuta kitaba toxunmağımı və baxmağımı işarə etdi. Əllərimi kitabın üzərində gəzdirdim. Səhifələri çevirdikcə yüngül bir yel üzümü oxşamağa başladı. Bir neçə səhifə daha çevirmişdim ki, başım hərlənməyə, gözlərim qaralmağa baş-ladı. Həmin an nə edəcəyimi bilmədim. Kitabı örtsəydim, nə baş verərdi? Bu əsrda Mərakeşdə qalıb ailəmin yanına qayida bilməmək və bir daha zamana səyahət edə bilməmək barə-də hətta fikirləşmək də qorxulu idi. O anda baş verəcəklərə təslim oldum və gözlərimi yumdum. Külək hələ də qulağında viyıldayırdı.

GÖZLƏRİMİ AÇANDA YENİDƏN ULDUZLU QUTUNUN QARŞISIN-DA İDİM. BU DƏFƏ MEŞƏNİN İÇİNDƏKİ TAXTA EVİN MANSARTINDA GÖZƏL BİR MACƏRA YAŞAMİŞDIM. MƏN HƏQİQƏTƏN DƏ SƏYYAH SAYILIRAM. KEÇMİŞ ZAMAN SƏYYAHİ...

ÖZÜMÜ DƏYƏRLƏNDİRİRƏM

A. AŞAĞIDAKI SUALLARA MÜVAFIQ CAVABLAR VERİN.

1. Ömərin İbn Əbatuta ilə qarşılaşmaq üçün çıxdığı zaman səyahətində ulduz hansı ölkənin üstündə parıldayırdı?

- A) Mərakesh
- B) Özbəkistan
- C) İspaniya
- D) Misir

2. İbn Əbatuta aşağıdakılardan hansı biri kimi tanınır?

- A) Uşaq həkimi
- B) Optik ustası
- C) Mühəndis
- D) Səyyah

3. Aşağıdakı hansı ölkə İbn Əbatutanın gəzib gördüyü yerlərdən biri deyil?

- A) Misir
- B) Hindistan
- C) Norveç
- D) Çin

4. İbn Battutanın en önemli eseri aşağıdakılardan hansıdır?

- A) El-Qanunu fit Tib
- B) Rihlatül-İbni-Batuta
- C) Cəbr və Müqabilə
- D) Kitabul-İbni-Batuta

I Muğla

II Burdur

III Dənizli

5. Yuxarıdakılardan hansı İbn Battutanın gəzdiyi şəhərlərdəndir?

- A) I və II
- B) I və III
- C) II və III
- D) I, II və III

B. AŞAĞIDA YAZILAN CÜMLƏLƏRDƏN DÜZ OLANLARIN ƏV-
VƏLİNƏ D, SƏHV OLANLARIN ƏVVƏLINƏ S YAZAQ.

1. ( ) İbn Battuta Mərakeşdə dünyaya gəlmişdir.
2. ( ) İbn Battuta meteoroloji müşahidələr və ixtiralar etmişdir.
3. ( ) İbn Battuta Aristotel və Ptolomeyin əsərlərini tədqiq edərək səhvləri müəyyən etmişdir.
4. ( ) İbn Battuta səyahətə qarşı hiss etdiyi maraqla tanınmışdır.
5. ( ) İbn Battuta sadəcə səyahət etmiş, elmlə məşğul olmamışdır.

C. AŞAĞIDAKI SÖZLƏRİ MÜVAFIQ CAVABLA BİRLƏŞDİRƏK.

1. İbn Əbatutanın təqribi səyahət etdiyi müddət.	a. Konya.
2. İbn Əbatutanın ən önəmli əsəri.	b. Qazılıq.
3. Gəzilən yerlərdən bəhs edən əsərə verilən ümumi ad.	c. Səyahətnamə.
4. İbn Əbatutanın icra etdiyi vəzifə.	d. Rihlatü'l-İbni-Əbatuta.
5. İbn Əbatutanın Anadoluda gördüyü bir şəhər.	e. 29 il.

D. DÜŞÜNƏK VƏ YAZAQ.

1. İbn Batutanın gəzdiyi yerlərdə öyrəndikləri dövrümüzdə naya ilham mənbəyi olmuşdur?

.....

.....

2. İbn Batuta ilə tanış olsaydın, ona hansı sualları verərdin?

.....

.....

3. İbn Batutani ifadə edəcək üç cümlə qursaydın, bunlar necə olardı?

.....

.....

4. İbn Battuta səyahət etdiyi yerləri hansı istiqamətlərdə tədqiq edib?

.....

.....

5. Səyyah olmaq fikrinə düşsən hansı ölkələrə və ya şəhərlərə səyahət etmək istəyərdin?

.....

.....

.....

.....